

OLIIY TA'LIM MUASSASALARIDA O'QITUVCHILARNI ANONIM BAHOLASH TIZIMINING ISHONCHLILIGI VA PEDAGOGIK SAMARADORLIGINI BAHOLASH

<https://doi.org/10.34920/phe.2026.19.11>

Maksudova Aziza Ikramdjanovna

Annotatsiya. Mazkur maqolada oliy ta'lim muassasalarida o'qituvchilar faoliyatini talabalar tomonidan anonim baholash tizimining ishonchliligi hamda pedagogik samaradorligi tahlil qilinadi. Zamonaviy ta'lim tizimida sifatni oshirish va ta'lim jarayonini takomillashtirish maqsadida talabalarning fikr-mulohazalarini tizimli ravishda o'rganish muhim ahamiyat kasb etadi. Tadqiqot doirasida anonim baholash tizimining afzalliklari, cheklovlari va uning o'qituvchilarning kasbiy rivojlanishiga ta'siri o'rganildi. Tadqiqotda so'rovnoma, statistik tahlil hamda taqqoslash metodlari qo'llanildi. Natijalar shuni ko'rsatdiki, anonim baholash tizimi o'qituvchilarning pedagogik faoliyatini baholashda muhim indikator sifatida xizmat qilishi mumkin. Biroq baholash jarayonining obyektivligi va ishonchliligini ta'minlash uchun metodik yondashuvlarni takomillashtirish zarur. Maqolada anonim baholash tizimini rivojlantirish va uni ta'lim sifatini oshirish vositasi sifatida samarali qo'llash bo'yicha ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: anonim baholash, o'qituvchi faoliyati, ta'lim sifati, talabalar fikri, pedagogik samaradorlik, ta'lim monitoringi, oliy ta'lim, ta'lim boshqaruvi.

EVALUATION OF THE RELIABILITY AND PEDAGOGICAL EFFECTIVENESS OF THE ANONYMOUS TEACHER ASSESSMENT SYSTEM IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

<https://doi.org/10.34920/phe.2026.19.11>

Maksudova Aziza

Abstract. This article analyzes the reliability and pedagogical effectiveness of the system of anonymous student evaluation of teachers' performance in higher education institutions. In the modern educational environment, the systematic study of students' opinions is of great importance for improving the quality of education and enhancing the teaching and learning process. The research examines the advantages and limitations of the anonymous evaluation system, as well as its impact on teachers' professional development. The study employed questionnaire, statistical analysis, and comparative methods. The results showed that the anonymous evaluation system can serve as an important indicator in assessing teachers' pedagogical performance. However, methodological approaches need to be improved in order to ensure the objectivity and reliability of the evaluation process. The article proposes scientific and practical recommendations for the development of the anonymous evaluation system and its effective application as a tool for improving the quality of education.

Keywords: anonymous evaluation, teacher performance, quality of education, student opinion, pedagogical effectiveness, educational monitoring, higher education, educational management.

Kirish

Bugungi kunda oliy ta'lim tizimini modernizatsiya qilish, ta'lim sifatini oshirish va pedagogik faoliyat samaradorligini ta'minlash davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Zamonaviy ta'lim tizimida sifatni ta'minlash, ta'lim

jarayonining samaradorligini oshirish hamda o'qituvchilarning pedagogik mahoratini rivojlantirish muhim vazifalardan biridir. Shu nuqtai nazardan, oliy ta'lim muassasalarida ta'lim sifatini baholashning samarali mexanizmlarini joriy etish alohida ahamiyat kasb etadi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev ta'lim tizimini rivojlantirish masalasiga alohida e'tibor qaratib, mamlakat taraqqiyoti bevosita sifatli ta'lim va malakali kadrlar tayyorlash bilan bog'liq ekanini ta'kidlaydi. Jumladan, davlat rahbari: *"Yangi O'zbekistonni barpo etishda eng muhim vazifa – zamonaviy bilim va yuqori malakaga ega bo'lgan kadrlarni tayyorlashdir"*, deb ta'kidlaydi [1]. Mazkur fikr oliy ta'lim tizimida pedagogik faoliyat samaradorligini oshirish hamda ta'lim sifatini monitoring qilish mexanizmlarini takomillashtirish zarurligini ko'rsatadi.

Shuningdek, Prezident o'z nutqlarida ta'lim tizimida ochiqlik, shaffoflik va samaradorlikni ta'minlash muhim ekanini alohida qayd etadi. Xususan, *"Ta'lim sifatini oshirmasdan turib, jamiyat taraqqiyotiga erishib bo'lmaydi"*, deb ta'kidlangan [2]. Bu esa oliy ta'lim muassasalarida o'qituvchilarning pedagogik faoliyatini baholash va monitoring qilish tizimini takomillashtirish zarurligini ko'rsatadi.

Zamonaviy ta'lim tizimida o'qituvchilar faoliyatini baholashning turli mexanizmlari mavjud bo'lib, ulardan biri talabalar tomonidan o'qituvchilarni anonim baholash tizimidir. Ushbu tizim ta'lim jarayonining samaradorligini oshirish, o'qituvchilarning pedagogik faoliyatini takomillashtirish hamda talabalar fikrini inobatga olgan holda ta'lim jarayonini rivojlantirishga xizmat qiladi. Talabalar tomonidan berilgan baholar o'qituvchining dars o'tish metodikasi, mavzuni tushuntirish sifati, talabalarga bo'lgan munosabati hamda ta'lim jarayonini tashkil etish darajasi haqida muhim ma'lumotlarni taqdim etadi.

Shu bilan birga, Prezidentimiz tomonidan ta'lim tizimini raqamlashtirish va ta'lim sifatini oshirish masalalariga ham alohida e'tibor qaratilmoqda. Jumladan, davlat rahbari *oliy ta'lim muassasalarida zamonaviy baholash va monitoring tizimlarini joriy etish zarurligini* qayd etib, ta'lim jarayonining sifatini oshirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri ekanini ta'kidlagan [3].

Shu sababli oliy ta'lim muassasalarida o'qituvchilarni anonim baholash tizimining ishonchliligi va pedagogik samaradorligini o'rganish dolzarb ilmiy masalalardan biri hisoblanadi. Mazkur tadqiqotda talabalar tomonidan o'qituvchilar faoliyatini anonim baholash tizimining ta'lim sifatini baholashdagi o'rni, uning afzalliklari va mavjud cheklovlari tahlil qilinadi hamda ushbu tizimni takomillashtirish bo'yicha ilmiy asoslangan takliflar ishlab chiqiladi.

Adabiyotlar tahlili

O'qituvchilar faoliyatini baholash masalasi ta'lim boshqaruvi va pedagogika sohasida keng o'rganilgan ilmiy yo'nalishlardan biridir. Xalqaro tajribada o'qituvchilarni baholashning turli mexanizmlari mavjud bo'lib, ular orasida talabalar fikriga asoslangan anonim baholash tizimi muhim o'rin tutadi.

Ayrim ilmiy tadqiqotlarda talabalar tomonidan berilgan baholarning obyektivligi masalasi keng muhokama qilinadi. Ba'zi pedagoglar talabalar pedagogik jarayonning murakkab jihatlarini to'liq baholay olmasligini ta'kidlashsa-da, ko'plab xalqaro universitetlarda talabalar fikri o'qituvchining pedagogik faoliyatini baholashda muhim indikator sifatida qaraladi [4]. Shu sababli zamonaviy universitetlarda ta'lim sifatini oshirish maqsadida o'qituvchilar faoliyatini baholash mexanizmlarini takomillashtirishga alohida e'tibor qaratilmoqda.

Tadqiqotchilarning ta'kidlashicha, talabalar tomonidan o'qituvchilar faoliyatini baholash tizimi ta'lim jarayonining samaradorligini aniqlash hamda o'quv jarayonini takomillashtirishda muhim vositalardan biri hisoblanadi. Xususan, Lisova va Dvoyninlarning fikriga ko'ra, talabalar tomonidan o'qituvchilar faoliyatini baholash tizimi ta'lim muassasasida o'qitish sifatini aniqlash hamda pedagogik jarayon samaradorligini baholashning muhim mexanizmlaridan biri sifatida qaraladi [5].

Shu bilan birga, ayrim tadqiqotchilar o'qituvchilar faoliyatini baholash tizimi nafaqat nazorat mexanizmi, balki pedagoglarning kasbiy va shaxsiy rivojlanishiga xizmat qilishi zarurligini ta'kidlaydilar. Temnyatkina va Tokmeninovaning fikriga ko'ra, baholash tizimi pedagoglarning professional rivojlanishini qo'llab-quvvatlash va ularning pedagogik faoliyatini takomillashtirishga yo'naltirilgan bo'lishi lozim [6].

Ilmiy adabiyotlarda qayd etilishicha, oliy ta'lim muassasalarida ta'lim sifati ko'p jihatdan professor-o'qituvchilar tarkibining malaka darajasi va ularning pedagogik faoliyati samaradorligiga bog'liq bo'lib, bu holat universitetlarning raqobatbardoshligini ta'minlovchi muhim omillardan biri hisoblanadi [7].

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, pedagogik faoliyat samaradorligini baholash murakkab jarayon bo'lib, uni faqat bitta ko'rsatkich asosida aniqlash yetarli emas. Shu sababli ilmiy tadqiqotlarda baholash jarayonida turli manbalardan olingan ma'lumotlarni birgalikda tahlil qilish zarurligi ta'kidlanadi. Shu bilan birga, ko'plab universitetlarda o'qituvchilar faoliyatini baholash jarayoni asosan talabalar fikrini o'rganishga asoslangan so'rovnomalar orqali amalga oshiriladi. Biroq bunday yondashuv ko'pincha pedagogik faoliyatning barcha jihatlarini to'liq aks ettirmaydi. Shu sababli o'qituvchilar faoliyatini baholashda turli baholash manbalari va metodlarini qo'llash zarurligi ta'kidlanadi [8].

Xalqaro tajribalar ham pedagog-kadrlar faoliyatini baholashda kompleks yondashuv muhimligini ko'rsatadi. Tadqiqotlarda qayd etilishicha, pedagoglarni baholash jarayonida talabalar fikri, ekspert kuzatuvlari hamda ilmiy faoliyat natijalarini birgalikda hisobga olish samarali natijalar beradi [9]. Shuningdek, Berk o'z tadqiqotida o'qitish samaradorligini aniqlashda talabalar bahosi, hamkasblar bahosi hamda o'qituvchining o'z-o'zini baholashi kabi turli manbalarni birgalikda qo'llash baholash jarayonining aniqligi va ishonchliligini oshirishini ta'kidlaydi [10].

Bundan tashqari, ta'lim tizimida baholash jarayoni nafaqat talabalar bilimni aniqlash, balki ta'lim jarayonining umumiy samaradorligini baholashda ham muhim ahamiyat kasb etadi. Tadqiqotlarda qayd etilishicha, baholash jarayonida baholovchining psixologik holati, tajribasi, bilim darajasi hamda tashqi muhit omillari qaror qabul qilish jarayoniga sezilarli ta'sir ko'rsatishi mumkin [11].

Shu bilan birga, zamonaviy oliy ta'lim tizimida talabalarning kreativ kompetensiyalarini rivojlantirish ham muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Interaktiv ta'lim metodlaridan tizimli foydalanish talabalarning ijodiy fikrlash, muammolarni tahlil qilish hamda innovatsion yechimlar ishlab chiqish ko'nikmalarini rivojlantirishda muhim pedagogik omil bo'lib xizmat qiladi [12].

Anonim baholash tizimining samaradorligi ham ilmiy tadqiqotlarda keng o'rganilgan. Hinton va Higson 30674 nafar talabaning 12 yillik baholash ma'lumotlarini tahlil qilib, anonim baholash guruhlar o'rtasidagi baholash natijalari farqini sezilarli darajada kamaytirmaganligini aniqlaganlar [13]. Shu bilan birga, ayrim tadqiqotlar talabalarning baholash jarayonida turli subyektiv omillar ta'siri mavjudligini ham ko'rsatadi. Masalan, Quansah va boshqalar talabalarning baholash jarayonida yuzaga keladigan subyektiv omillar baholash natijalarining ishonchliligi va haqiqiyligiga ta'sir qilishi mumkinligini ta'kidlaydilar [14].

Zamonaviy oliy ta'lim tizimida raqamli texnologiyalar va "smart campus" konsepsiyasi asosida to'plangan katta hajmdagi ma'lumotlar o'qituvchilar faoliyatini yanada aniq va obyektiv baholash imkonini bermoqda. Shu sababli o'qituvchilar faoliyatini baholashda an'anaviy usullar bilan bir qatorda ma'lumotlarga asoslangan zamonaviy analitik usullardan foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi [15].

Umuman olganda, xalqaro tajribalar pedagog-kadrlar faoliyatini baholash jarayonida talabalar fikri, ilmiy faoliyat natijalari, pedagogik metodlarning samaradorligi hamda o'qituvchi va talaba o'rtasidagi muloqot kabi ko'rsatkichlarni kompleks tarzda hisobga olish zarurligini ko'rsatadi. Bunday tizim pedagoglarning kasbiy rivojlanishini rag'batlantirish va ta'lim jarayonini takomillashtirishga xizmat qiladi [16].

Yevropa va AQSh universitetlarida talabalar fikriga asoslangan baholash tizimi ta'lim sifatini monitoring qilishning asosiy instrumentlaridan biri hisoblanadi. Ushbu tizim yordamida o'qituvchilarning pedagogik faoliyati muntazam tahlil qilinadi hamda natijalar asosida ta'lim jarayonini takomillashtirish choralari ishlab chiqiladi.

O'zbekiston oliy ta'lim tizimida ham so'nggi yillarda ta'lim sifatini baholash va monitoring qilish masalalariga alohida e'tibor qaratilmoqda. Ta'lim muassasalarida talabalar fikrini o'rganish, o'qituvchilar faoliyatini baholash hamda ta'lim jarayonini takomillashtirish bo'yicha turli mexanizmlar joriy etilmoqda.

Yuqoridagi ilmiy tadqiqotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, o'qituvchilar faoliyatini baholash tizimi ko'p omilli jarayon bo'lib, talabalar fikri, ekspert bahosi hamda ta'lim natijalarini kompleks tahlil qilish zarur. Shu nuqtai nazardan, anonim baholash tizimining ishonchliligi va pedagogik samaradorligini ilmiy jihatdan tahlil qilish dolzarb ilmiy vazifa hisoblanadi.

Metodologiya

Oliy ta'lim muassasalarida o'qituvchilarni anonim baholash tizimining samaradorligini aniqlash maqsadida ijtimoiy so'rovnoma metodi qo'llanildi [17]. So'rovnoma Google Forms platformasi orqali onlayn va anonim shaklda tashkil etildi. Ushbu yondashuv respondentlarga o'z fikrlarini erkin ifodalash imkonini berdi hamda

natijalarning nisbatan obyektiv bo'lishiga xizmat qildi [18]. So'rovnoma Toshkent Kimyo texnologiya institutida o'tkazildi va respondentlar mazkur oliy ta'lim muassasasining talabalari hisoblanadi. Tadqiqotda 124 nafar respondent ishtirok etdi hamda ular 1-kurslar va ta'lim yo'nalishlari kesimida tanlab olindi. Bu esa tadqiqot natijalarining ishonchliligi va obyektivligini ta'minlashga xizmat qildi [19]. Yig'ilgan ma'lumotlar deskriptiv statistik tahlil usullari yordamida qayta ishlanib, foiz ko'rsatkichlari va o'rtacha qiymatlar hisoblab chiqildi.

Olingan natijalar umumlashtirildi va turli omillar kesimida 1-9-rasmlarda diagrammalar shaklida ifodalandi.

So'rovnoma savollari quyidagi asosiy yo'nalishlarni qamrab oldi:

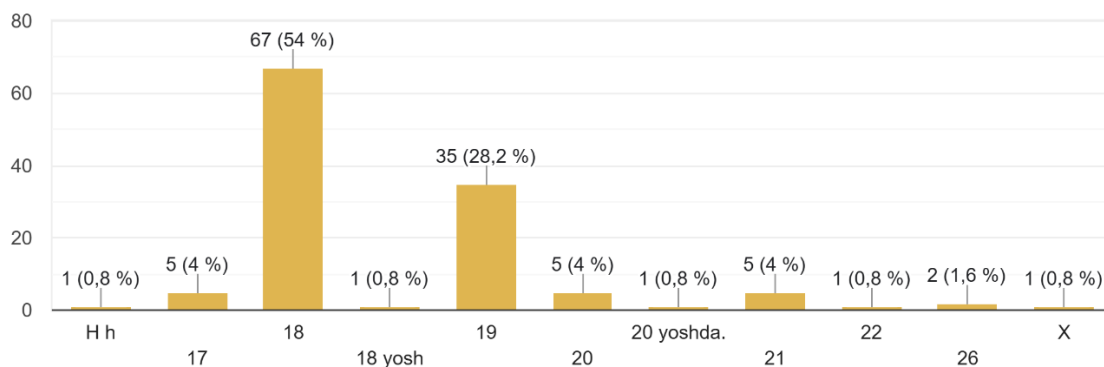
1. O'qituvchining darsni tushuntirish sifati
2. O'qituvchining talabalar bilan muloqoti
3. O'qituvchining adolatli baholash darajasi
4. Darslarning amaliy ahamiyati
5. O'qituvchining pedagogik mahorati

So'rovnoma natijalariga ko'ra, tadqiqotda jami 124 nafar respondent ishtirok etdi. Respondentlarning yosh tarkibi tahlil qilinganda, ularning asosiy qismini 18 yoshli talabalar tashkil etgani aniqlandi. Ushbu yosh toifasiga 67 nafar respondent, ya'ni 54 % to'g'ri keladi. Shuningdek, 19 yoshli respondentlar 35 nafarni tashkil etib, bu umumiy ishtirokchilarning 28,2 % ini tashkil qiladi.

Bundan tashqari, 17 yosh, 20 yosh va 21 yoshdagi respondentlar har biri 5 nafardan bo'lib, ularning ulushi 4 % ni tashkil etdi. 26 yoshdagi respondentlar soni 2 nafar bo'lib, bu 1,6 % ga teng. Shuningdek, ayrim respondentlar tomonidan kiritilgan alohida yosh javoblari jami 5 nafarni tashkil etdi. Umuman olganda, tadqiqotda ishtirok etgan respondentlarning aksariyati 18–19 yosh oralig'idagi talabalar bo'lib, bu natijalarning asosan mazkur yosh guruhiga mansub respondentlar fikrlariga tayangan holda shakllanganini ko'rsatadi.

2. Yoshingiz?

124 ответа

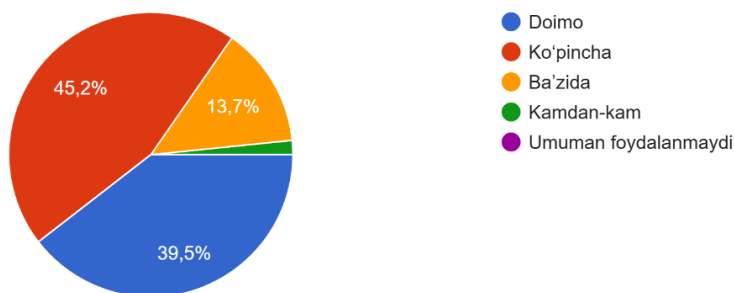

1-rasm. So'rovnoma ishtirokchilarining yosh bo'yicha taqsimoti

So'rovnoma natijalariga ko'ra, respondentlarning aksariyati o'qituvchilar dars jarayonida zamonaviy pedagogik metodlardan faol foydalanishini ta'kidlagan. Xususan, respondentlarning 45,2 % qismida o'qituvchilar ko'pincha zamonaviy metodlardan foydalanishini bildirgan. Shuningdek, 39,5 % respondentlar o'qituvchilar doimo zamonaviy metodlardan foydalanishini qayd etgan. Bundan tashqari, respondentlarning 13,7 % qismida o'qituvchilar zamonaviy metodlardan ba'zida foydalanishini ta'kidlagan. Juda kam sonli respondentlar esa o'qituvchilar ushbu metodlardan kamdan-kam foydalanishini bildirgan. "Umuman foydalanmaydi" degan javob varianti deyarli kuzatilmagan. Natijalar respondentlarning katta qismi o'qituvchilar tomonidan zamonaviy pedagogik metodlar dars jarayonida muntazam qo'llanilishini tasdiqlashini ko'rsatadi.

5. O'qituvchi zamonaviy metodlardan foydalanadimi?

124 ОТВЕТА

2-rasm. O'qituvchilarning zamonaviy pedagogik metodlardan foydalanish darajasi

So'rovnoma natijalariga ko'ra, talabalar dars jarayonining qiziqarlilik darajasini 1 dan 5 gacha bo'lgan baholash shkalasi asosida baholagan. Tahlil natijalari darslarning qiziqarlilik darajasi bo'yicha o'rtacha baho 4,25 ni tashkil etganini ko'rsatdi. Respondentlarning 52,4 % qismida dars jarayonini 5 ball bilan, 27,4 % respondentlar esa 4 ball bilan baholagan. Bundan tashqari, respondentlarning 15,3 % qismida darslarni 3 ball bilan baholagan bo'lsa, 2,4 % respondentlar 2 ball, yana 2,4 % respondentlar esa 1 ball bilan baholagan. Past baholar ulushining kamligi dars jarayonining aksariyat talabalar uchun qiziqarli tashkil etilayotganini anglatadi.

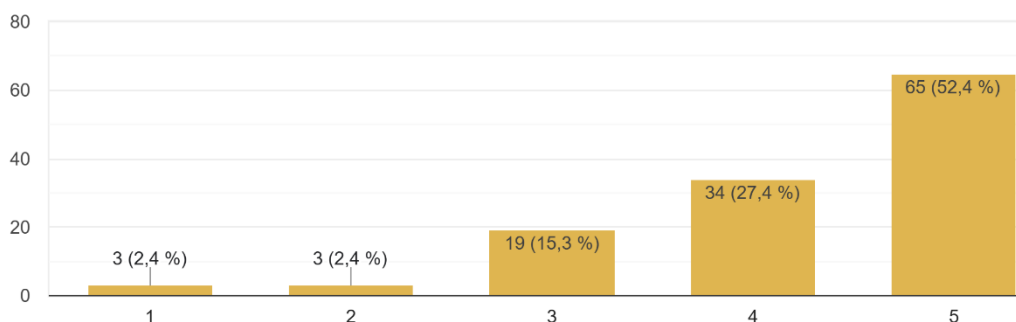

Funded by
the European Union

National Erasmus+ Office - Uzbekistan

6. Dars jarayoni qanchalik qiziqarli?

124 отбета

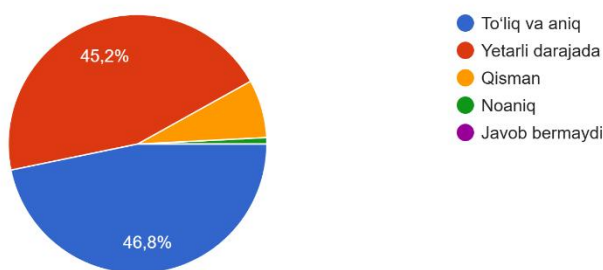

3-rasm. Talabalar tomonidan dars jarayonining qiziqarlilik darajasini baholash natijalari

So'rovnoma natijalariga ko'ra, respondentlar o'qituvchilarning talabalar savollariga javob berish darajasini turli variantlar asosida baholagan. Natijalar shuni ko'rsatdiki, respondentlarning 46,8 % qismida o'qituvchi savollarga to'liq va aniq javob berishini, 45,2 % respondent esa yetarli darajada javob berishini bildirgan. Qolgan respondentlarning kichik qismi o'qituvchilar savollarga qisman javob berishini qayd etgan. Noaniq javob berish yoki umuman javob bermaslik holatlari juda kam ulushni tashkil etgan.

7. O'qituvchi savollarga qanday javob beradi?

124 отбета

4-rasm. O'qituvchilarning talabalar savollariga javob berish darajasi

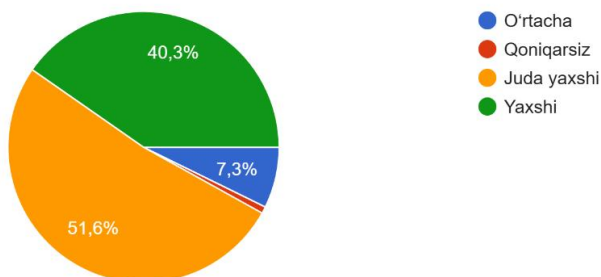
Respondentlar o'qituvchining umumiy pedagogik faoliyatini ham baholagan. Natijalarga ko'ra, respondentlarning 51,6 % qismida o'qituvchi faoliyatini "juda yaxshi", 40,3 % qismi esa "yaxshi" deb baholagan. Bundan tashqari, respondentlarning 7,3 % qismida faoliyatni "o'rtacha" deb baholagan. "Qoniqarsiz" bahosi deyarli tanlanmagan. Ushbu natijalar o'qituvchining umumiy pedagogik faoliyati talabalar tomonidan yuqori darajada baholanganini ko'rsatadi.

Funded by
the European Union

National Erasmus+ Office - Uzbekistan

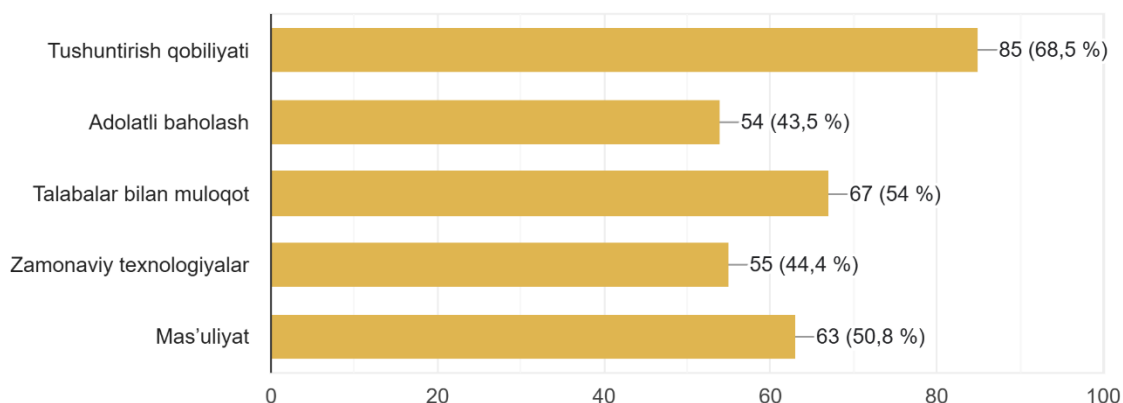
9. O'qituvchini umumiy baholang
124 OTBETA

5-rasm. O'qituvchining umumiy faoliyatiga berilgan baho

So'rovnoma ishtirokchilari o'qituvchining kuchli tomonlarini ham bir nechta variant asosida belgilash imkoniyatiga ega bo'lgan. Natijalarga ko'ra, respondentlarning aksariyati o'qituvchining tushuntirish qobiliyatini eng muhim kuchli tomon sifatida qayd etgan. Ushbu variantni 85 nafar respondent, ya'ni 68,5 % ishtirokchi tanlagan. Shuningdek, respondentlarning 83 nafari (50,8 %) o'qituvchining mas'uliyatlik sifatini muhim jihat sifatida ko'rsatgan. Talabalar bilan muloqot qilish qobiliyati 67 nafar respondent (54 %) tomonidan ijobiy baholangan. Bundan tashqari, respondentlarning 55 nafari (44,4 %) o'qituvchining zamonaviy texnologiyalardan foydalanish ko'nikmalarini, 54 nafari (43,5 %) esa adolatli baholash qobiliyatini muhim ijobiy jihatlari sifatida ta'kidlagan.

10. O'qituvchining kuchli tomonlari qaysilar? (bir nechtasini belgilash mumkin)
124 OTBETA

6-rasm. O'qituvchining kuchli tomonlari bo'yicha talabalar fikri

So'rovnoma natijalariga ko'ra, respondentlarning 50 % qismida elektron platformalardan foydalanish darajasini yaxshi, 33,1 % qismida esa juda yaxshi deb

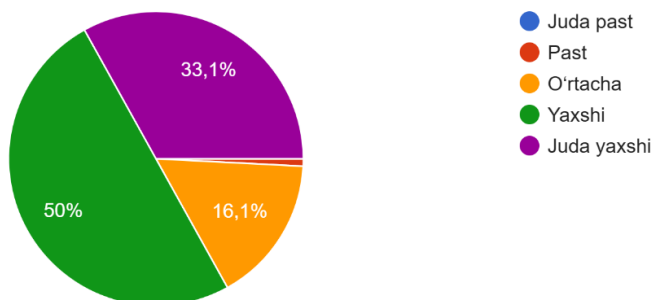
Funded by
the European Union

National Erasmus+ Office - Uzbekistan

baholagan. Shuningdek, 16,1 % respondent ushbu ko'rsatkichni o'rtacha deb baholagan. Natijalar ta'lim jarayonida elektron platformalardan foydalanish darajasi yuqori ekanligini ko'rsatadi.

14. Elektron platformalardan foydalanish darajasi?

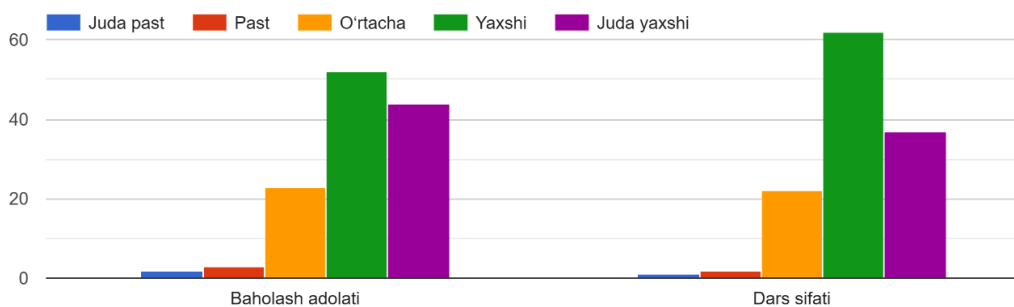
124 ОТВЕТА

7-rasm. Elektron platformalardan foydalanish darajasi

So'rovnoma natijalariga ko'ra, respondentlarning aksariyati baholash adolatliligi va dars sifatini ijobiy baholagan. Talabalarning katta qismi ushbu ko'rsatkichlarni "yaxshi" va "juda yaxshi" darajada deb baholagan. "O'rtacha" baholar ham ma'lum ulushni tashkil etgan bo'lsa, "past" va "juda past" baholar juda kam uchragan.

15. Baholash sifatini belgilang

8-rasm. Baholash adolatliligi va dars sifati bo'yicha talabalar fikri

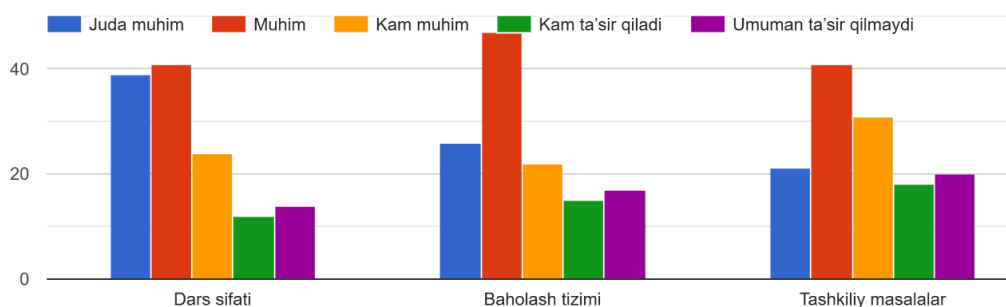
So'rovnoma natijalariga ko'ra, respondentlar ta'lim jarayonida yaxshilanishi zarur bo'lgan asosiy jihatlar sifatida dars sifati, baholash tizimi va tashkiliy masalalarni ko'rsatgan. Eng ko'p respondentlar ushbu jihatlarni muhim yoki juda muhim deb baholagan. Ayniqsa, baholash tizimi va dars sifatini takomillashtirish zarurligi ko'proq ta'kidlangan.

Funded by
the European Union

National Erasmus+ Office - Uzbekistan

17. Qaysi jihatlarni yaxshilash kerak?

9-rasm. Ta'lim jarayonida yaxshilanishi zarur bo'lgan jihatlar

Natijalar va muhokama

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, talabalar tomonidan o'qituvchilar faoliyatini anonim baholash tizimi oliy ta'lim muassasalarida ta'lim sifatini aniqlash va pedagogik jarayonni takomillashtirishda muhim axborot manbai sifatida xizmat qilishi mumkin. O'tkazilgan so'rovnoma natijalari tahliliga ko'ra, respondentlarning aksariyati o'qituvchilarning pedagogik faoliyatini ijobiy baholagan. Xususan, darslarning qiziqarlilik darajasi, mavzuning tushunarli bayon etilishi, talabalarning savollariga javob berish sifati, zamonaviy pedagogik metodlardan foydalanish hamda elektron ta'lim platformalaridan foydalanish ko'rsatkichlari bo'yicha yuqori baholar qayd etildi. Bu holat o'qituvchilarning ta'lim jarayonini tashkil etishda innovatsion yondashuvlardan foydalanishga intilayotganini hamda talabalarning ehtiyoj va qiziqishlarini hisobga olishga harakat qilayotganini ko'rsatadi.

Natijalar tahlili shuni ko'rsatdiki, talabalar nazarida o'qituvchining eng muhim pedagogik sifatlari, avvalo, mavzuni sodda va tushunarli tarzda bayon qilish, darsni qiziqarli va interaktiv shaklda tashkil etish hamda talabalarning savollariga aniq, asosli va to'liq javob bera olish qobiliyatidir. Shu bilan birga, o'qituvchining kuchli tomonlari sifatida tushuntirish mahorati, mas'uliyatlilik, talabalar bilan samarali muloqot o'rnatish, dars jarayonida motivatsiya berish va talabalarning faol ishtirokini ta'minlash kabi pedagogik ko'nikmalar alohida ajralib turdi. Bu omillar o'qituvchi va talaba o'rtasidagi samarali pedagogik hamkorlikni shakllantirishda muhim ahamiyatga ega ekanligi bilan izohlanadi.

Shuningdek, tadqiqot natijalari talabalarning zamonaviy ta'lim texnologiyalariga alohida e'tibor qaratishini ham ko'rsatdi [20]. Respondentlarning fikriga ko'ra, elektron ta'lim platformalaridan foydalanish, taqdimotlar, multimediya vositalari hamda interaktiv metodlarning qo'llanilishi dars samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Bu esa zamonaviy ta'lim muhitida o'qituvchilardan nafaqat chuqur nazariy bilim, balki innovatsion texnologiyalarni qo'llash kompetensiyasini ham talab etishini tasdiqlaydi.

Lekin anonim baholash tizimi ayrim cheklovlardan ham xoli emas. Tadqiqot davomida ayrim respondentlar baholash jarayonida subyektivlik elementi mavjud bo'lishi mumkinligini ta'kidladilar. Chunki ba'zi hollarda talabalar baho berishda shaxsiy munosabat, hissiy holat yoki o'quv jarayonidagi individual tajribaga tayanishlari mumkin. Natijada baholash natijalari har doim ham o'qituvchining pedagogik faoliyatini to'liq va obyektiv aks ettirmasligi ehtimoli mavjud. Shu sababli anonim baholash natijalarini mutlaq va yagona baholash mezonlari sifatida qabul qilish maqsadga muvofiq emas.

Mazkur holatni hisobga olgan holda, talabalar fikriga asoslangan baholash natijalarini boshqa baholash indikatorlari bilan integratsiya qilish muhim hisoblanadi. Jumladan, o'qituvchining pedagogik faoliyatini baholashda ekspert bahosi, o'qituvchining o'z-o'zini tahlil qilishi, o'quv jarayonining natijadorligi, talabalarning akademik ko'rsatkichlari hamda o'quv dasturining bajarilish darajasi kabi mezonlarni ham inobatga olish zarur. Bunday kompleks yondashuv baholash tizimining obyektivligi va ishonchliligini oshirishga xizmat qiladi.

Umuman olganda, anonim baholash tizimi o'qituvchilarning pedagogik faoliyatini rivojlantirish va ta'lim jarayonini takomillashtirishda muhim rivojlantiruvchi vosita sifatida namoyon bo'ladi. Ushbu tizim orqali o'qituvchilar talabalar fikrini tahlil qilish imkoniyatiga ega bo'lib, dars metodikasini takomillashtirish, ta'lim jarayonini yanada interaktiv va samarali tashkil etish, shuningdek kommunikativ yondashuvlarni kuchaytirishga intiladilar. Natijada o'qituvchi va talaba o'rtasidagi pedagogik hamkorlik mustahkamlanadi hamda ta'lim jarayonining umumiy samaradorligi oshadi.

Shu nuqtai nazardan, anonim baholash tizimini oliy ta'lim muassasalarida kompleks baholash tizimining tarkibiy qismi sifatida joriy etish maqsadga muvofiqdir. Mazkur tizim pedagogik faoliyatni muntazam monitoring qilish, ta'lim sifatini oshirish hamda o'qituvchilarning kasbiy rivojlanishini qo'llab-quvvatlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Kelgusida bunday baholash tizimini takomillashtirish, baholash mezonlarini standartlashtirish hamda raqamli platformalar orqali avtomatlashtirilgan tahlil mexanizmlarini joriy etish ta'lim sifatini yanada oshirishga xizmat qiladi.

Xulosa va takliflar

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, oliy ta'lim muassasalarida o'qituvchilar faoliyatini talabalar tomonidan anonim baholash tizimi ta'lim sifatini monitoring qilish va pedagogik jarayonni takomillashtirishda muhim vositalardan biri hisoblanadi. Mazkur tizim talabalarning fikr-mulohazalarini tizimli ravishda o'rganish, o'qituvchilarning pedagogik faoliyatini tahlil qilish hamda ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Talabalar tomonidan bildirilgan fikrlar o'qituvchilarga o'z faoliyatini tanqidiy baholash, dars metodikasini takomillashtirish va ta'lim jarayonini talabalarning ehtiyojlariga mos ravishda tashkil etish imkonini beradi.

Tadqiqot davomida olingan natijalar shuni ko'rsatdiki, anonim baholash tizimi talabalarning o'qituvchi faoliyati haqidagi real fikrlarini aniqlashda samarali mexanizm hisoblanadi. Talabalar anonim tarzda fikr bildirishi natijasida baholash jarayoni erkin va xolis amalga oshadi. Bu esa o'qituvchilarning pedagogik faoliyati haqida muhim axborotlarni olish imkonini yaratadi. Natijada o'qituvchilar o'z faoliyatidagi kuchli va zaif tomonlarni aniqlab, pedagogik mahoratini rivojlantirish yo'nalishlarini belgilash imkoniyatiga ega bo'ladilar.

Anonim baholash tizimining asosiy afzalliklari bir nechta jihatlarida namoyon bo'ladi. Birinchidan, u o'qituvchilarning pedagogik faoliyatini takomillashtirishga xizmat qiladi, chunki talabalar tomonidan bildirilgan fikr-mulohazalar dars jarayonini yanada samarali tashkil etishga yordam beradi. Ikkinchidan, tizim talabalarning ta'lim jarayonidagi faol ishtirokini ta'minlaydi hamda ularning fikrini inobatga olish orqali ta'lim jarayonining demokratik tamoyillar asosida tashkil etilishiga zamin yaratadi. Uchinchidan, anonim baholash tizimi ta'lim jarayonining ochiqligi va shaffofligini oshirishga xizmat qiladi, bu esa oliy ta'lim muassasalarida sifat menejmenti tizimini takomillashtirishga yordam beradi.

Biroq anonim baholash tizimi ayrim cheklovlardan ham xoli emas. Jumladan, baholash jarayonida ayrim hollarda subyektivlik omili mavjud bo'lishi mumkin. Talabalar ba'zan baho berishda shaxsiy munosabat yoki individual tajribaga asoslanishlari ehtimoli mavjud. Shu sababli anonim baholash natijalarini yagona va mutlaq baholash mezonlari sifatida qabul qilish maqsadga muvofiq emas. Mazkur tizimni boshqa baholash indikatorlari bilan birgalikda qo'llash orqali uning samaradorligini yanada oshirish mumkin.

Tadqiqot natijalariga asoslanib quyidagi takliflarni ilgari surish mumkin:

1. Oliy ta'lim muassasalarida o'qituvchilar faoliyatini anonim baholash uchun ilmiy asoslangan, aniq va tushunarli baholash mezonlarini ishlab chiqish zarur.
2. Anonim baholash natijalarini o'qituvchining o'z-o'zini baholashi, ekspert bahosi, o'quv jarayoni natijalari hamda talabalarning akademik ko'rsatkichlari bilan integratsiya qilish maqsadga muvofiqdir.
3. Baholash jarayonini elektron platformalar orqali tashkil etish va natijalarni avtomatlashtirilgan tarzda tahlil qilish tizimini joriy etish zarur.
4. Talabalarga baholash mezonlari va baholash jarayonining maqsadi haqida qisqa tushuntirish berish orqali baholash jarayonining obyektivligini oshirish mumkin.
5. Baholash natijalarini tahlil qilishda statistik tahlil usullari bilan bir qatorda sifat tahlili metodlarini ham qo'llash tavsiya etiladi.
6. Olingan natijalar asosida o'qituvchilar uchun malaka oshirish, pedagogik mahoratni rivojlantirish va zamonaviy ta'lim metodlarini o'rganishga qaratilgan treninglar tashkil etish maqsadga muvofiqdir.

Xulosa qilib aytganda, anonim baholash tizimi oliy ta'lim muassasalarida ta'lim sifatini monitoring qilishning samarali vositalaridan biri hisoblanadi. Ushbu tizim o'qituvchilarning pedagogik faoliyatini rivojlantirish, ta'lim jarayonining shaffofligini ta'minlash hamda talabalar fikrini hisobga olishga xizmat qiladi. Biroq tizimdan maksimal darajada samarali foydalanish uchun uni kompleks, ilmiy asoslangan va

muntazam takomillashtirib boriladigan mexanizm sifatida tashkil etish zarur. Bunday yondashuv oliy ta'lim tizimida ta'lim sifatini oshirish, pedagogik jarayonni yanada samarali tashkil etish hamda zamonaviy ta'lim talablariga mos keladigan sifatli ta'lim muhitini yaratishga xizmat qiladi.

Adabiyotlar ro'yhati

1. Mirziyoyev Sh.M. **Yangi O'zbekiston strategiyasi.** – Toshkent: “O'zbekiston”, 2021.
2. Mirziyoyev Sh.M. **Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz.** – Toshkent: “O'zbekiston”, 2016.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning ta'lim tizimini rivojlantirishga oid nutqi. <https://president.uz>
4. Исаева Т. Е., Чуриков М. П., Котляренко Ю. Ю. Эффективность оценивания деятельности преподавателей вузов: сравнение отечественных и зарубежных методик // Вестник евразийской науки. 2015. № 3(28).
5. Лисова Т. А., Двойнин А. М. Студенческая оценка преподавания в университетах: актуальные проблемы в контексте российского опыта // Мир науки. Педагогика и психология. 2024. Т. 12. № 6.
6. Темняткина О. В., Токменинова Д. В. Современные подходы к оценке эффективности работы учителей: обзор зарубежных публикаций // Вопросы образования. 2018. № 3. С. 180–195.
7. Григораш О. В. Оценка эффективности деятельности кафедры в системе профессионального образования студентов технических специальностей. 2019.
8. Gómez L. F., Valdés M. G. The Evaluation of Teacher Performance in Higher Education // Propósitos y Representaciones. 2019. Vol. 7. No. 2. P. 479–515.
9. Yusubov J. Q., Ochilova Z. A. Oliy ta'lim muassasalari pedagog-kadrlari faoliyatini baholashning xalqaro tajribalari // Oriental Renaissance: Innovative, Educational, Natural and Social Sciences. 2024. Vol. 4. No. 11. P. 381–389.
10. Berk R. A. Survey of 12 strategies to measure teaching effectiveness // International Journal of Teaching and Learning in Higher Education. 2005. Vol. 17. No. 1. P. 48–62.
11. Xudaynazarova D. G., Quziboyeva G. Baholash bo'yicha qarorlar qabul qilishga ta'sir ko'rsatuvchi omillar // Journalss.org. 2025. 56-qism, 2-tom. B. 98–103.
12. Baratov D. Talabalarning kreativ kompetentligini rivojlantirishda interaktiv metodlarning samarasi // Worldly Knowledge. 2025. Vol. 11. Issue 1.
13. Hinton D. P., Higson H. A. A large-scale examination of the effectiveness of anonymous marking in reducing group performance differences in higher education assessment // PLoS ONE. 2017. Vol. 12. No. 8. P. e0182711.
14. Quansah F., Cobbinah A., Asamoah-Gyimah K., Hagan J. E. Jr. Validity of student evaluation of teaching in higher education: a systematic review // Frontiers in Education. 2024. Vol. 9. P. 1329734.
15. Xu X., Wang Y., Yu S. Teaching performance evaluation in smart campus // IEEE Access. 2018. Vol. 6. P. 77754–77766.
16. Jo'rayev M. Ta'lim tizimida baholashning metodik yondashuvlari. Samarqand: SamDU nashriyoti, 2020. B. 112–120.

Funded by
the European Union

National Erasmus+ Office - Uzbekistan

17. Abduqodirov A. Pedagogik baholash nazariyasi va amaliyoti. Toshkent: Fan va texnologiya nashriyoti, 2019. B. 57–63.

18. Рахматуллаев Ш. Х. Ижтимоий психологияда ўз-ўзини баҳолаш ва унинг ёшлар руҳиятига таъсири. Тошкент: Ўзбекистон Фанлар академияси, 2022. 150 б.

19. Mohira S. Yoshlar o'rtasida depressiya va emotsional beqarorlik shakllanishida ijtimoiy taqqoslash hamda shaxsning o'z-o'zini baholash jarayonlarining ta'sirini ilmiy-amaliy o'rganish // Shokh Articles Library. 2026. Vol. 1. No. 1.

Xolmatova D. Ta'limda innovatsion baholash tizimlari va ularning samaradorligi. Farg'ona: FDU ilmiy nashri, 2022. B. 78–86.